

Tyendets Danmarkshistorie

Bertha Rex Coley og Rikke Lie Halberg
November 2022

Hvem var tyendet?

Tyende - tjenestehjon - træl

tyende substantiv, intetkøn

BØJNING -t, -r, -rne

UDTALE ['ty:ənə] eller ['ty'ənə]

OPRINDELSE af uvis oprindelse; tolket enten som en (forkert) afkortning af gammeldansk *thjanestehjon* (sidste led med betydningen 'folk i husstanden') eller beslægtet med norrønt *þý* 'trælkvinde'

Betydninger

1. person der tjener hos nogen, og som således tilhører tjenestefolket i en husstand **SPROGBRUG** historisk

ORD I NÆRHEDED lønmodtager | tjenestefolk...vis mere

GRAMMATIK især i singularis

Det er ikke godt, at et tyende møder i sin nye plads, før den, der skal skifte, er borte [fagb1992](#)

- 1.a tjenestefolk (i almindelighed) **SPROGBRUG** historisk

GRAMMATIK uden pluralis

Kvinderne og tyendet var afskåret fra stemmeret indtil 1915 [fagb1990](#)

Livet som tyende før 1854

“Enhver skal leve sådan, som Herren har tildelt ham, som Gud har kaldet ham”(1. Kor 7;17)

“Du skal ære din far og mor” (2. Mosebog, 20:12)

“Herren revser den, han elsker, han straffer den Søn, han har kær” (Ordsprogene 13:24)

“Husbond maa refse sine Børn og Tyende med Kæp, eller Vond, og ej med Vaaben” (Danske Lov 1683)

“Mangen herremand hersker over sine bønder med større myndighed end den mest uindskrænkede monark” (1770)

Tyende har lov til at sagsøge Husbond hvis han handler “Ulovligen og Utilbørligen med sine Tienere” (Danske Lov, 1683)

“Adel forpligter”

Politiforordningen af 1791

- Løsgænger: “Det er vigtigt for Staten [...] at der ikke er Mangel af Tienestefolk paa Landet”
- Skiftetider (1. Juni - 1. december)
- Lydighed: Fængselsstraf hvis tyendet “Understaar sig i at vise aabenbar Opsætsighed, eller gribe til Modværge, naar han straffes af sin Husbond”
- Festsdage: Tiden skal bruges på “Arbejde og Virksomhed i Steden for at misbruges til Lediggang”
- Politiretten: “Een [...] Notorisk Sandhed det er, at Tieneste Tyendet [...] ere tildeels meeget Vanartige, og saa snart een Huusbonde eller Madmoder Tiltaler saadanne for Deres Forseelser, er de strax Opbragte til at Klage for Poletiet” (1791)

Tjenestepigen og Herremanden

“Dersom nogen Kvindespersion være sig Enke eller Mø, som står i nogen Dannemands Brød eller Tjeneste, lader sig af Husbond, hans Søn, eller den Han i sit Hus som Søn, Slægt eller Svoger antaget haver og beskærmer, beligge, da skal Hun ikke vinde noget Ægteskab, og Hun bør desuden straffes, som for åbenbare Utroskab”
(Christian 6’s Forordning angaaende Besvangrelse af 5. Marts 1734)

[...] den uforsigtige del af Mandkønnet stod ikke sjældnen i Fare for at forføres af slette Fruentimmer, der, efter at være blevet besvangrede, påstod et Ægteskab, som aldrig havde været den forførtes Hensigt, og hvoraf desuden i de fleste Tilfælde fulgte ikke alene for ham Ødelæggelse, men endog ofte for Staten et Tab af en god Borger og en vel dannet Familie” (Juristen Lauritz Nørregaard, 1770erne)

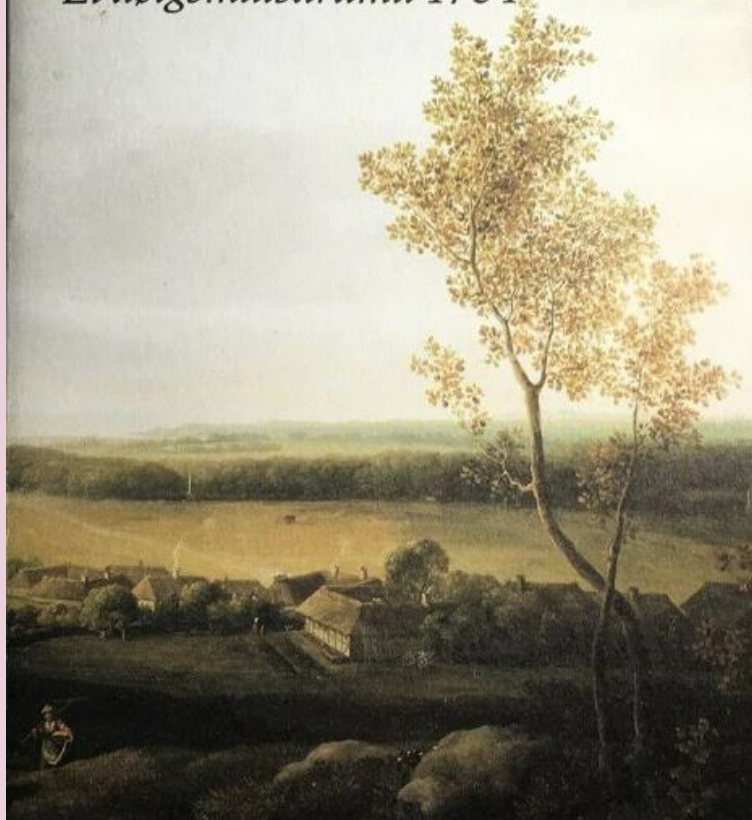
“Letfærdige Qvindfolk, som deres Foster ombringe, skulle miste deres Hals og deres Hoved sættes på en Stage”
(Danske Lov, 1683)

Fødsler i dølgsmål og barnemord betragtedes som de største samfundsproblemer i 1700-tallet

Axel Petersson (Dödarhultarn):
“Herredsretten” (1916)

*Karen Jørgensdatter-sagen
Et dølgsmålsdrama 1764*

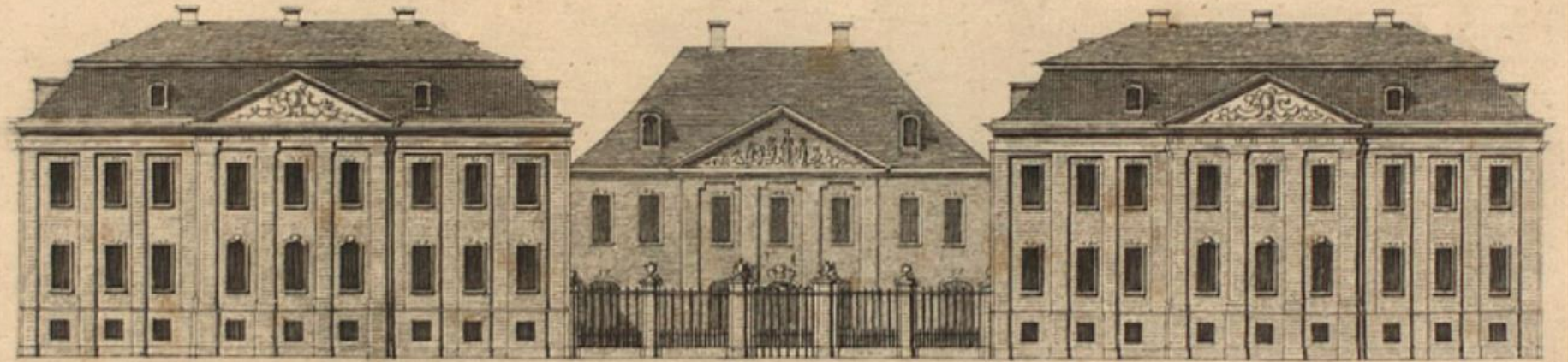

MUSEET FÆRGEAARDEN

Thi kjendes for Ret

Beretningen om
tjenestepigen Ane Sørensdatter
som i 1836 fødte et barn i dølgsmål
på Herregården Hessel

FREDERIKS - HOSPITAL

Frederiks Hospital var Danmarks første, der udelukkende tog sig af de syge. Desuden havde Frederiks Hospital i 1700-tallet også til opgave at tage sig af børn født udenfor ægteskab. Der var i en periode en kasse, hvor man anonymt kunne lægge disse børn i.

	Drenge, ægte	Drenge, uægte	Piger, ægte	Piger, uægte
0-1 måned	85	136	71	117
1-2 måned	20	22	16	32
2-3 måned	13	27	12	15
3-6 måned	41	45	34	49
6-9 måned	31	39	30	50
9-12 måned	22	29	19	27
0-1 år	213	299	181	292

Tabel 2: Dødelighed blandt henholdsvis ægte og uægte børn i perioden 1820-1849 pr. 1.000 levendefødte. I 1883 udgav lægen og socialstatistikeren Theodor Sørensen (1839-1914) bogen Social-statistiske Undersøgelser over Byarbejdernes og Landarbejdernes Levevilkår, Arbejdsulykker, Børnedødelighed og økonomisk og erhvervsbetinget Dødelighed i anden Halvdel af det 19. Aarhundrede, 1883. Hans optællinger viser en væsentlig forskel på dødeligheden blandt henholdsvis ægte og uægte børn.

Slavegjorte afrikanere som tyende (1700 tallet)

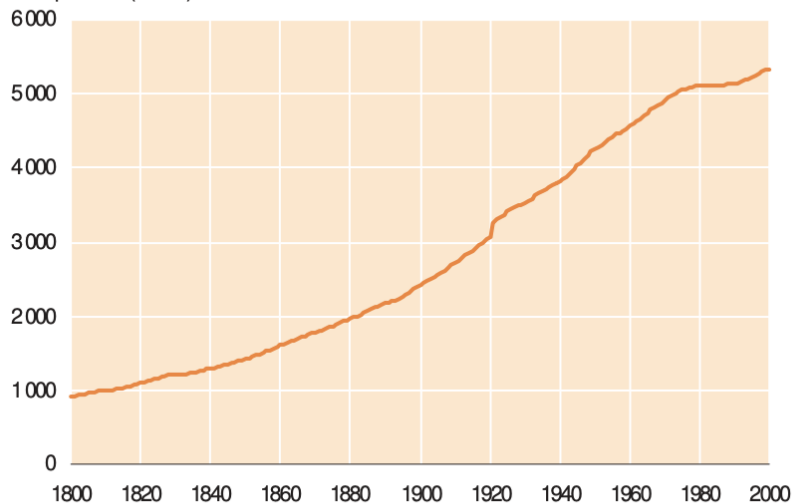

Heinrich Carl von Schimmelmann (Lorenz de Lønberg, 1773)

Livet som tyende 1854-1921

Udviklingen i befolkningstallet

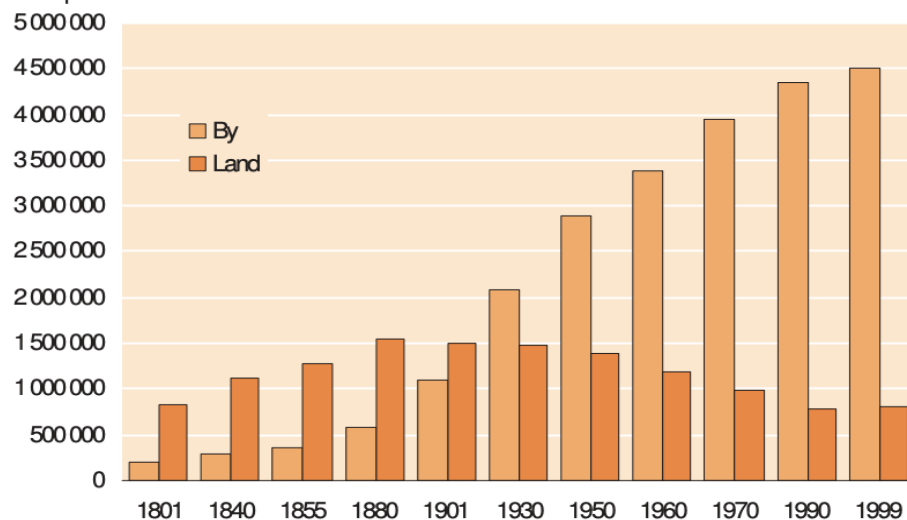
Antal personer (i 1.000)

Anm. Springet i 1920 skyldes genforeningen med Sønderjylland.

Befolkningen fordelt på by og land

Antal personer

Anm. Springet i 1920 skyldes genforeningen med Sønderjylland.

Fra: Danmarks Statistik: Befolkningen i 150 år

Erik Henningsen: Et foredrag i Dagmarsalen, Askov Højskole (1903)

Constantin Hansen: Den Grundlovgivende Rigsforsamling (1860-64)

Tvende-Loven,

stadfæstet den 10de Mai 1854,

til Veiledning for Menigmand inddelt i Capitler med
passende Overkrift, samt Overfigt over Paragrapherne
og Indholdsregister,

og

Lov

om nogle

Ændringer i Tvendeloven

af 10de Mai 1854, § 59,

stadfæstet den 29de Marts 1867;

samt

Lov

om

gift Kvindes Naadighed

over, hvad hun erhverver ved selvstændig Virksomhed.

Pris: 20 Ore.

Kjøbenhavn.

forlagt af V. Pio's Boghandel.

1886.

Skudsmaalsbog

for

Ellen Mathilde Pedersen
af Birkendes Mark, Birkendes Løn,
Dansen Amt.

Pris: 20 Ore indbunden.

Godkendt i Henhold til Justitsministeriets
Cirkulare af 27de Januar 1880.

Martin Svastgaard den 17de April 1880

H. M. Eriksen,

Stapellan pro persona.

Kjøbenhavn.

Forlagt af J. V. Schultz.

Åars hos Th. Lind, Graabrodtorv 11.

Udpluk fra Tyendeloven (1854)

- Hustugt er det mandlige Tyende underkastet, indtil det bliver 18 Aar, og det kvindelige Tyende, indtil det bliver 16 Aar gammelt.
- Ethvert Tyende bør være forsynet med en Skudsmaalsbog.
- Den, som udriver Blade af sin Skudsmaalsbog eller forsætlig gør Noget i samme ulæseligt, bør bøde fra 5 til 10 Rd., eller straffes med simpelt Fængsel i indtil 8 Dage eller Fængsel paa Vand og Brød i indtil 3 Dage. Hvo, som forfalsker en Skudsmaalsbog, straffes efter de derom gældende Lovbestemmelser.
- For Ulydighed mod Husbonden eller den, som paa Husbondens Vegne kan befale over Tyendet, skal dette bøde fra 1 til 10 Rd. For Trods og for Opsætsighed skal Tyendet dømmes enten til lige Bøder eller til simpelt Fængsel eller Fængsel paa Vand og Brød i indtil 5 Dage
- Tyendet må ikke “uden Husbondens Tilladelse forlade Huset i egne Anliggender, eller blive borte længere end tilladt.

Tyendet kan afskediges øjeblikkeligt:

- “Naar det nægter at adlyde Husbonden eller Nogen, som paa hans Vegne har at befale over Tyendet, eller viser vedvarende Skødesløshed i sine Pligters Opfyldelse”
- “naar det gør sig skyldigt i utugtigt Forhold med nogen anden til Husstanden hørende Person”
- “naar et ugift Tyende er frugtsommeligt”
- “naar det ved sin Antagelse har skuffet Husbonden med falsk Skudsmaal”

“Nogen vis Arbeidstid for Tyendet eller nogen vis Mængde af Arbeider, som det skal forrette, lader sig efter Forholdets Beskaffenhed ikke bestemme i Loven. Denne kan neppe sætte anden almindelig Grændse for Husbondens Ret til at fordre Arbeide, end at han ikke maa paalægge overanstrengende Arbeide, det vil sige, hverken mere eller sværere Arbeide, end Tyendet kan udføre uden at sætte sit Helbred i fare”

Tyendet organiserer sig

Tyendebladet

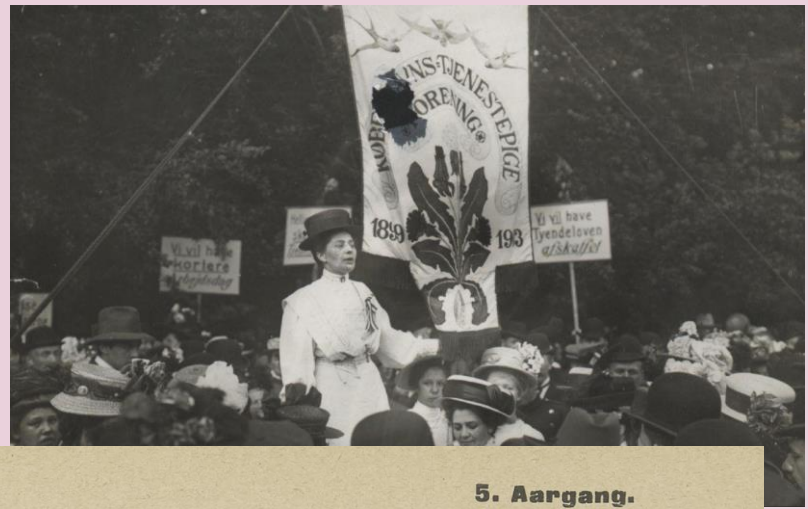
ORGAN FOR TYENDET OG LANDARBEJDERNE.

Udgivet af Tyendeforbundet. Redaktør: Carl Westergaard.

Nr. 1. Tyendebladet udkommer 1 Gang om Ugen og koster 65 Øre Kvartalet. Søndag den 6. Oktober 1907. Annonceris: 10 Øre pr. Petitlinie For

Tyende-Sang

Hier kommer fra Diktet den gamle Aar...

Numer 8. 5. Aargang.

TJENESTEPIGERNES-BLAD

Motto: Mod Uret er det bedste Skjold et enigt, trofast Sammenhold.

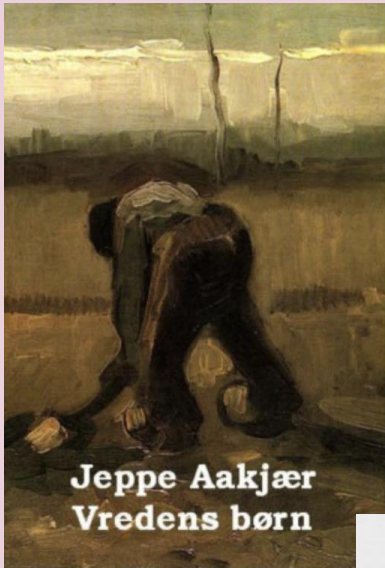

Bille-
hvori
faret
have
stille
; an-
hvem
vinde,
Daa-
n Res-
brevet

Karlekammer i Hønschuset.

En Gaardmand, der vilde ha
rftatning.

Virke Politivet er d
en Sag, som en Gaar

**Jeppe Aakjær
Vredens børn**

JOHAN SKJOLDBORG

Gyldholm
GYLDENDAL

20 Ore
afgivet.

20 Ore
afgivet.

frihed. Lighed. Broderskab.

Social-Demokraten.

Udgivet af socialdemokratiske Foreninger.

Hjælpskassen: Nørregade 12, 3. Sal. Receptkassen: Min. Høstingsvej 15, 2d
og 3d. Vestergade, Danmarks 20 Ore af. Høstings-
kassen i København og 20 Ore.

Pr. 132. Abonnements: 2 R. af 12 Numre, Telefon 1189. Tirsdagen den 6. Juni. Telefon 1185.

Adresser: Nørregade 12, 3. Sal. Redaktionens Min. Høstingsvej 15, 2d
og 3d. Vestergade, Danmarks 20 Ore af. Høstings-
kassen i København og 20 Ore.

Kæmpe-Protesten mod General-Loef-ov

Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

1. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

2. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

3. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

4. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

5. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

6. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

7. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

8. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

9. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

10. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

11. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

12. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

13. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

14. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

15. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

16. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

17. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

18. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

19. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

20. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

21. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

22. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

23. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

24. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

25. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

26. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

27. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

28. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

29. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

30. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

31. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

32. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

33. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

34. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

35. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

36. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

37. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

38. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

39. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

40. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

41. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

42. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

43. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

44. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

45. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

46. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

47. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

48. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

49. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

50. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

51. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

52. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

53. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

54. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

55. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

56. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

57. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

58. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

59. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

60. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

61. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

62. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

63. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

64. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

65. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

66. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

67. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

68. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

69. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

70. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

71. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

72. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

73. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

74. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

75. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

76. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

77. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

78. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

79. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

80. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

81. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

82. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

83. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

84. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

85. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

86. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

87. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

88. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

89. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

90. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

91. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

92. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

93. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

94. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

95. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

96. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

97. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

98. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

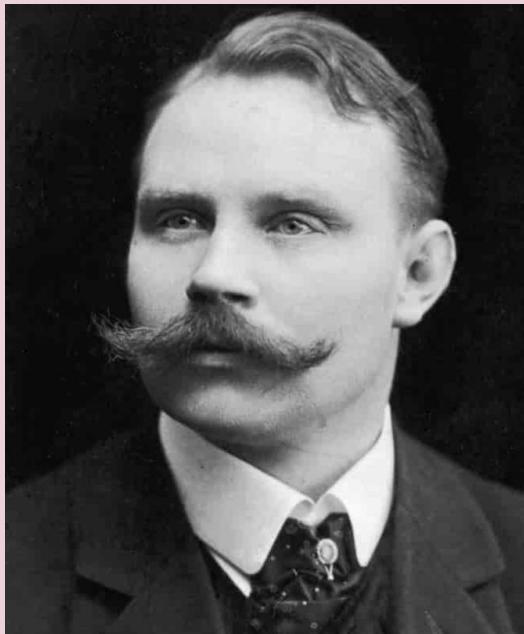
99. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

100. Forberedelsesmateriale og Hoder
Tilbage hos A. G. Sørensen.

1ste Mai Demonstration.

Tyendesagen - og tyendekommissionen

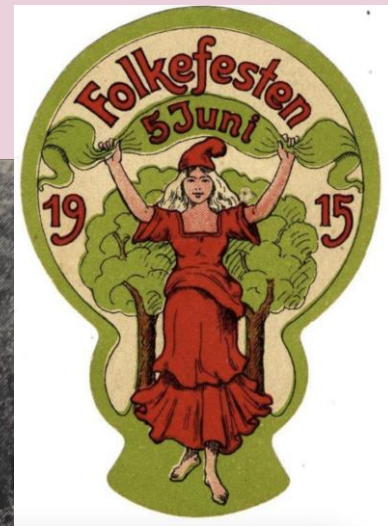

Peter Sabroe

Tyendekommissionen ventes.

1915: Stemmeret til kvinder og tyende

Det socialdemokratiske Arbejderpartis
Folkefest i Søndermarken
Lørdagen den 5. Juni 1915.

1921: Tyendeloven afskaffes

Vi ønsker Tyendeloven af 1854 ophævet og ikke erstattet af nogen lign. Lov, og vi stiller Krav om Beskyttelseslov for Børn og unge Mennesker. Alle, som er enige med os heri, beder vi støtte os.

Tyendet: Et overstået kapitel?

Menneskehandel i den grønne sektor?

En undersøgelse af migrations- og arbejdsvilkårene for migrantarbejdere i landbrug og gartneri i Danmark.

At fænomenet menneskehandel eksisterer i Danmark, er i de senere år blevet tydeligt i forbindelse med eksempler på kvinder, der er handlet til prostitution. At der også kan være eksempler på menneskehandel og tvangsarbejde i andre sektorer, er mindre åbenbart.

Denne rapport fokuserer specifikt på den såkaldte grønne sektor, dvs. landbrug og gartneri. Formålet med rapporten er at afdække, hvorvidt der er tale om menneskehandel, tvangsarbejde eller menneskehandelslignende forhold - blandt en gruppe af migrantarbejdere indenfor denne sektor.

Værtsfar til au pair: Normalt at befamle i Danmark

13. oktober 2016

Ann kom sidste år til Danmark for at være au pair. Allerede i bilen på vej hjem fra lufthavnen begyndte manden i familien at befamle hende.

22-årige Ann fra Nepal ville gerne arbejde med børn og havde derfor søgt til Danmark som au pair. Hun havde været i kontakt med faderen i en værtsfamilie, som virkede sød og rar, og som havde fortalt, at hun i sit arbejde som au pair ville få masser af tid til at fokusere på familiens to børn.

Tyende i slægtsforskning

Spørgsmål?